

PHILOSOPHICAL SCIENCES

UKRAINIAN UNIVERSITY DURING THE WAR

Trush T.

*Ph.D., Assoc. prof. Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7382-0876>*

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Труш Т.

*кандидат філос. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7382-0876>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10629126>*

Abstract

This article highlights the tasks and goals of university education in Ukraine during the war with Russia (2022-2024). The role of the University in the educational space and society during the Russian-Ukrainian war is highlighted. Ukrainian universities remain centers of education, continuing to train highly qualified specialists and educate new scientists. The article proves that the university in such a difficult time of war is shaping the new culture of Ukraine. This new culture is created by the inseparable unity of two guilds: those who teach and those who learn.

Анотація

У даній статті виокремлюються завдання та мета університетської освіти в Україні під час війни з Росією (2022-2024). Висвітлюється роль Університету в освітньому просторі та житті суспільства під час російсько-української війни. Українські університети залишаються центрами освіти, продовжуючи готувати висококваліфікованих фахівців та виховувати нових науковців. У статті доведено, що Університет у такий важкий військовий час формує новітню культуру України. Цю новітню культуру творить нерозривна єдність двох гільдій: ті, хто вчать і ті, хто вчиться.

Keywords: philosophy, University, culture, war, education, independence.

Ключові слова: філософія, Університет, культура, війна, освіта, незалежність.

В Україні йде дуже жорстока війна з російськими загарбниками. Російські агресори намагаються заволодіти українськими територіями, знищують українську культуру, руйнують школи та музеї, культурні пам'ятки, спалюють українську літературу, намагаються насадити власну "культуру". З особливою жорстокістю росіяни силуються знищити заклади вищої освіти в Україні. Чому? Тому, що Університет включений в культурний фронт України, він є його опорою. Українські захисники тримають військовий фронт в Україні, вони звільняють захоплені території, їх несамовита боротьба – запорука нашого життя кожному мить. І ця ціна неймовірно висока. Всі культурні інституції в Україні об'єднані як ніколи однією метою: прагненням перемоги над російською агресією. Здійснення цієї мети вимагає спільних зусиль усіх сфер суспільства, включаючи діячів культури, науковців, волонтерів, освітян і, звісно ж, університетську спільноту. Тому важливо обговорити роль університетської освіти та її внесок у життя суспільства під час повномасштабного вторгнення російських агресорів на територію України.

Ще з 2019 року освіта в Україні проходить певні етапи випробування. Спочатку це був ковідний

період, який охопив весь світ, тепер це геноцид українського народу у російсько – українській війні, котра почалася ще у 2014 році, але 24 лютого 2022 року Росія вдерлася на територію України з багатьох напрямків, з танками, бомбардуваннями, звірствами. Українці зараз мужньо борються. Український народ продемонстрував всьому світу те, як він цінує власну незалежність, і як за неї потрібно боротися. Українська ж освіта постала перед дуже складним викликом. Тож постає певна кількість питань: чи можлива університетська освіта під час війни і як вона можлива? які з нею відбуваються трансформації? які форми освіти повинні бути у пріоритеті? які завдання додалися університетам та як трансформувалися старі? яка головна мета Університету в Україні під час російсько-української війни? Тож спробуємо визначити основні завдання університетської освіти під час російсько – української війни.

Непередбачуваність світу вимагає від людини віднайти таку основу, яка б дала змогу впоратися з потоком інформації, емоціями, переживаннями, котрі виникли перед українським народом. Такою основою, на мою думку є Університет. Тож звернемося до визначення самого університету, ідеї його

створення, основних процесів його розвитку та завдань. Arthur O. Norton у праці "Readings in the History of Education: Mediaeval Universities" дає наступне визначення університету: "Термін "університет" завжди було важко визначити. У Середньовіччі його значення варіювалося в різних місцях і дещо змінилося в століттях між 1200 і 1500 роками н.ч. На цих сторінках він означає загалом заклад вищої освіти; а "заклад" означає не групу будівель, а товариство викладачів і студентів, організоване і, зрештою, об'єднане для взаємодопомоги і захисту, а також з метою надання або забезпечення вищої освіти. Спочатку університети були просто гільдіями магістрів або вчених; як такі вони були імітацією численних гільдій ремісників і торговців ... з цих гільдій виросла складна організація ... університетів" [12].

Сьогодні у Законі України "Про вищу освіту" говориться про те, що університет, будучи закладом вищої освіти є окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей. Університет має власну автономію - самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом. Учасники освітнього процесу повинні дотримуватися академічної доброчесності [6].

Тобто, Університет був завжди та залишається на сьогодні об'єднанням тих, хто вчить і тих, хто вчиться. По суті, університет є певна унія, єдність, де і одні і інші навчаються, постійно, все своє життя. Університет став місцем, де неспокійні студенти, які були спраглими до науки, перетворилися на його відданих учнів. Тому головна мета Університету від початку створення полягала у тому, **щоб навчати та отримувати освіту**. На сьогоднішній день у цьому сенсі нічого не змінилося. Університети мають певний союз людей, головною метою яких є отримання нових знань та використання цих знань різними способами. Недаремно Університет називають *"альма-матер"*, оскільки його єством є генерація нового знання.

Університет в Україні постійно переживає певні потрясіння, які пов'язані з історичними подіями у самій країні, та подіями загально світового масштабу. Згадаймо COVID-2019. Це складний період як для світової університетської спільноти, так і для України. З 2019 року університети намагаються згенерувати нові способи передачі знань, або ж максимально використати вже існуючі, адаптувавши їх до тогочасної ситуації, оскільки швидко розповсюдження хвороби унеможливило звичне, усталене навчання в аудиторіях. За часів пандемії освітяни

знаходились в жахливо-унікальному положенні. Викладачі і студенти були полишені можливості мати той освітній процес до якого звикли: безпосереднє спілкування в аудиторіях. Для освітян постала нова реальність, можна сказати, освітяни опинилися у специфічному експерименті. Пандемічний період підвів до того, що освітянській спільноті довелося опанувати нові інструменти та засоби які б уможливили викладання предмету. По суті, кожен викладач зробив певний прорив в опануванні нових технологій для передачі матеріалу студентам. А дистанційне навчання, дійсно, дало можливість продовжити освітній процес. У пандемічний період університетська освіта являла собою особливий відкритий університет у якому здобуття вищої освіти відбувалося без відвідування кампусу. Університет використовував інтернет на 100%. Ми бачимо, що зараз постійно розробляються нові додатки, веб інструменти, покращуються комп'ютерні технології. Постає питання: чи може дистанційна освіта повністю замінити аудиторну освіту? Маємо глибоке переконання, жодні веб інструменти, ШІ, презентації і зуми не зможуть замінити живого викладання, лекцій та семінарів в аудиторії. Практика показує: люди прагнуть живого спілкування, у тому числі і освіти в аудиторіях. Може виникнути питання: чи зникне згодом дистанційна освіта? Навряд чи. Наразі вона дуже потужно і надовго увійшла в наше життя. І це не погано, є альтернатива, і є можливість продовжити освіту навіть під час війни. Освітній процес стає більш гнучким, це буде комбінація різних форм освіти. Найбільш помітними перевагами є гнучкість розкладу. Це чудово підходить для тих, хто відчуває труднощі з відвідуванням очних занять у студентському містечку. В університетах використовується навчання змішане (дистанційне і аудиторне), і звісно, залишається сто відсоткова аудиторна класична освіта. Отже, університети України почали набувати новий досвід в освітньому процесі. І саме цей новий досвід дуже допоміг, коли російські загарбники із гіперзвуковими ракетами та танками вдерлися на територію суверенної незалежної країни. Вийшло так, що пандемічний період підготував освітян України, тобто освітяни отримали досвід того, як можна продовжувати освіту і під час військових дій.

То як же війна змінила освітній процес, як вона вплинула на університетську освіту та перед якими викликами опинилася українська освіта? Переживши перший шок від 24 лютого 2022 року, освітянам, як і кожному громадянину країни, стало зрозуміло, що потрібно боротися. Потрібно продовжувати працювати. Завдяки дистанційним технологіям це можна і необхідно було робити. Освітяни повинні були стати збройними силами освіти на зразок Збройних Сил України. І освітяни почали вибудовувати свою лінію фронту і захисту. Адже освіта – це те, від чого залежить розвиток суспільства всієї країни, тож під час війни університетська освіта повинна не тільки утримати лінію фронту освітньої боротьби, а й спробувати вибудувати нову лінію, виходячи із тих реалій в яких ми опинилися.

Кожен із нас може вплинути на дані обставини. Ці обставини підштовхують нас на креативну працю. Найважливішу роль відіграє філософське осмислення ситуації, яке постійно реагує на нові реалії і допомагає творити щось нове навіть у такий важкий час. Тож університетська спільнота в Україні (викладачі та студенти) вже давно збагнули: активна громадянська позиція формує моральну стійкість. Формує повноту людського освоєння світу через єдність розуму, почуттів, віри та інтуїції; формує креативні способи вирішення проблем; створює в людині комплекс цінностей, які ґрунтуються на принципах свободи та незалежності. Тому у даній статті піде мова і про те, як формує український Університет під час війни свою власну автентичність і захищає свою незалежність. І в цьому не можна не погодитися із думками великого філософа Хосе Ортега-і-Гассета: "... хоч би якими досконалими були середня англійська освіта та німецький Університет, було б марно запозичувати їхні моделі, позаяк вони є лише часткою самих себе. Їхня сукупна реальність - то ціла країна, яка їх створила й підтримує" [5]. Тобто, потрібно сказати, що саме у цю мить, певна кількість поколінь (тих хто навчає і тих, хто вчиться) творять новий формат українського Університету,кладаючи в нього свій дух, свої цінності, свої ідеї. Цей новий образ Університету, твориться на ґрунті вже усталеної ідеї Університету, як Середньовічного університету з усіма його трансформаціями. Новий образ Університету його не відкидає, а навпаки розширює і доповнює. І наразі ми є свідками формування новітнього українського Університету, який твориться на наших очах під час війни. Це знаходить своє відображення в українському суспільстві.

У Середньовіччі вже була оформлена мета університетської освіти: навчання певних професій, та підготовка майбутніх дослідників, котрі плекають науку. Самі перші університети мали дослідників, котрі займалися "науками" без обов'язку викладати, називалися "magistri non regens". І це при тому, що такі академічні дисципліни, як математика, геометрія та астрономія, займали незначне місце у навчальних планах XIII століття. Прикладом тих, хто займався наукою були Robert Grosseteste у Парижі і Roger Bacon в Оксфорді, які досягли великих успіхів у розвідці оптики. Тому, на сьогоднішній день, мета університетської освіти, звісно ж, залишається першопочатковою, вона забезпечує суспільство гарними фахівцями (лікарі, інженери, вчителі...).

Одним із завдань університетської освіти, яке є надважливим для України на сьогодні, є формування та збереження культури українського народу, збереження її духу. Підтвердження цієї думки ми знаходимо у Ортега-і-Гассета. "Геден з приводу цього дуже глибокого питання сказав би, що людина завжди народжується в якомусь епосі. Тобто, вона покликана відбутися своє життя на якійсь певній висоті еволюції людських долі. Людина належить за своїм народженням до певного покоління, а кожне покоління розміщується не будь-де, а нестотнісінько над попереднім. А це означає, що вона неминує живе на висоті свого часу, сказати б точніше,

на висоті його ідей та уявлень" [5]. Тобто, Університет України постає осередком, в якому формується та зберігається культурна ідентичність українського народу. І саме ця культурна ідентичність буде опорою для політичного єднання українського народу. В свою чергу, культурна ідентичність буде являти собою "глибоке й солідарне братерство" [1, с. 22], яке буде основою творення новітньої політичної культури України. Український Університет стає осередком, в якому концентрується "однорідна моральна спільнота, гідна своїх героїчних предків і оновлена через політизовану усну народну культуру" [4, с. 102], яка вимагає виключення всього чужого.

При формуванні новітньої політичної культури, політична спільнота України захищає спільні політичні інституції, права та обов'язки всіх членів спільноти під час війни в тому числі і територію, котра їй етнічно належить та в межах якої народ відчуває свою незалежність. Поняття "культурної ідентичності" тісно пов'язано з поняттям "національної ідентичності" певного об'єднання людей. Сміт Е. у праці "Національна ідентичність" перелічує риси "національної ідентичності": своя історична територія, спільні міфи та історична пам'ять, спільна масова, громадська культура, спільна економіка і єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів [7, с. 20]. Адже "сучасні нації сформовані здебільшого на основі вже наявних етнічних зв'язків і почуттів" [8, с. 12].

Отже, саме під час війни, українськими університетами формується певна життєва система уявлень, повстає новітня культура України. Це перш за все культура переосмислення місця та призначення людини в світі. Вона формує ставлення до війни, вона показує цінність та ціну людської свободи. Вона відкриває потенціал духу українського народу у боротьбі за власну свободу та незалежність. Вона показує важливість критичного мислення. В решті решт ця культура оголює для всього світу здичавілість російського народу, та показує, яка життєва катастрофа може наздогнати народ, котрий живе за пропагандою небагатьох, та не мислить критично. І головне: ця культура випрацьовує механізми протидії та механізми швидкого реагування і супротиву масовій анти інтелектуальній примітивній свідомості агресора.

Українське студентство дуже різко стало надто дорослим. Студенти, починаючи з перших днів війни включилися у тотальний спротив проти російського вторгнення. Хтось пішов воювати і на превеликий жаль, багато хто вже загинув. Тільки на філософському факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка, захищаючи Україну загинули: Олександр Давидов, Ярослав Отрок, Губарев Дмитро, Кирило Кротов, Астамур Гумба, Євген Хмеловський. Вічно Слава та Вічна пам'ять Героям України!

Студенти університетів створюють волонтерські організації, наприклад, волонтерська організація "Вільні", засновником якої є студентка філософського факультету четвертого курсу Київського наці-

онального університету імені Тараса Шевченка Васіліса Лебединська. Волонтерами проводиться колосальна робота, величезна допомога захисникам України на межі людських сил. Постійні збори на допомогу ЗСУ оголошуються як університетами, так і факультетами. На самому початку війни студентами першого курсу філософського факультету відділення політології була створена волонтерська група при відділі гуманітарного штабу міста Київ з питань волонтерів, котра доставляла інвалідам і людям похилого віку харчування та ліки у різні куточки Києва. Це Гончарова Поліна, Хмелик Анастасія, Доценко Андрій, Севостьянов Костянтин, Ворог Евіта, Рахматулін Дамір, Сурков Владислав, Лобода Олександр. Студенти, випускники КНУТШ організовують різні заходи, події, збори для потреб ЗСУ. Наприклад, випускник філософського, політолог, Антон Тимошенко на Євротурі назбирав 5478799 грн та перерахував ці кошти на ЗСУ.

Випускники університету є засновниками інформаційних ресурсів. Наприклад, медіа «Рубрика» є першим виданням в Україні формату журналістики рішень. Засновниця цього медіа Анастасія Руденко родом із Славянська.

Якщо заглянути в історію становлення університетської освіти, то ми побачимо, що саме студентство завжди було рушійною силою. І на сьогодні студентство залишається гільдією вільнодумства, швидкого реагування на виклики часу, гільдією сміливих та рішучих. Це підтверджує думку унікального філософа: "...Університет має бути насамперед студентом. Абсурдно, що досі вважають, нібито університетська будівля - це дім викладача, який приймає в ньому учнів, коли все має бути навпаки: найперші господарі цього дому - студенти, яких доповнює в інституційному організмі викладацький склад. ... Саме студенти, попередньо згуртовані, повинні порядкувати в середині Університету, оберігати добропорядність правил і поведінки, запроваджувати дисципліну та відчувати за неї відповідальність" [5]. Отже, студентська гільдія є двигуном Університету, і це має підтвердження на сьогодні. Студентська натхненність та рішучість надихає і тих, хто навчає, тобто викладачів. Зараз, коли триває війна в Україні, викладачі теж віддано борються: хтось б'ється за нашу свободу в окопах, а хтось на місці є волонтерами та допомагає нашим захисникам. До боротьби за свободу України підключаються не тільки освітяни, а й культурні діячі України і світова культурна спільнота, друзі України, іноземні партнери, які вводять санкції проти країни-агресора та її культурних діячів [3].

Війна загострює відчуття ще більшого обов'язку та ще більшої відповідальності як перед викладачами, так і перед студентством. Потребується велетенська стійкість духу. Відповідальність для викладача збільшується в рази, оскільки викладач повинен бути особливою енергією, котра запалює душі студентів до відкриття нових знань, навіть у цей надскладний для нас всіх час. Водночас, це розуміння відповідальності стає спільним, і для тих, хто вчить, і для тих, хто навчається. Тобто, в

університетах зараз сформована надзвичайно сильна і потужна унія, тих, хто вчить, і тих, хто вчиться. Ця унія не тільки дає та створює нові знання, а вона формує новий культурний простір, новий культурний дух університетської освіти під час війни. Тобто, саме життя, самі життєві обставини вказують на формування нового культурного університетського простору. Це надихає. Події, котрі відбуваються зараз в університетському просторі є підтвердженням слів Ортега-і-Гассета. Він пише про історичне завдання Університету, оскільки університет має навчати людину "всієї культури її часу, відкривати для неї з ясністю й точністю величезний сучасний світ, у який її життя має вклинитися, щоб стати автентичним" [5].

Elizabeth Corey у своїй статті "Oakeshott's Countercultural Education" згадує слова Oakeshott M. з його праці "The voice of liberal learning" про "майже священну якість, яку може втілювати університет" [10]. Університет є місцем, яке пропонує людині специфічний інтервал життя, Oakeshott M називає його "серединним моментом". Це певна перерва, котра передусє кар'єри студента. Саме в цій перерві студенти можуть отримати більш універсальне знання під керівництвом викладачів. "Кожен з нас народжується в певному куточку землі і в певний момент історичного часу, прикріплений до місцевості", - пише Oakeshott. [13] Але "школа і університет - це місця, де людина, яка оголошує себе учнем, звільняється від обмежень своїх місцевих обставин і потреб". У таких місцях "гомін місцевих упереджень є не більше, ніж віддаленим гуркотом" [13], і тоді той, хто навчається, може бути посвячений у велику традицію культури, яка раніше для нього могла бути зовсім незрозумілою.

Звернемо увагу ще на одну важливу складову в університетській освіті. Загально відомим є те, що Університет вчить застосовувати доктрини, розширює знання та готує професіоналів для повсякденного життя. Окрім цього Університет **створює і вчить створювати свободи**. Університети, існують не лише для підготовки майбутніх фахівців у різних сферах, а й для **пропаганди вільної думки** на різні теми, від релігійних до соціологічних та політичних. *Це простір свободи* для кожної людини. Це простір, де людина може знайти себе, де людина може помітити свій **потенціал, усвідомити свій** рівень сміливості у певних випробуваннях, які трапляються на її шляху. Цей простір свободи в Україні створюється не тільки українцями, він є мультикультурним: "Боротьба України за свою землю, ідентичність та свободу завжди була мультикультурною та полінаціональною. Сьогодні плі-о-пліч воюють, волонтерять і працюють у різних сферах представники різних національних спільнот України, згуртувавшись перед спільним ворогом. Росія вкотре використала наратив про "визволення братніх народів" від "фашизму" й "неонацизму", щоб розпочати велику війну в Україні" [4]. Але ця війна переросла у війну усього світу, який прагне зберегти людські цінності та свободи, який побачив усю потворність російського народу. Така боротьба

проти "руського міра" триває та розгортається. Наприклад, Український інститут та Ukraïner запустили спільну комунікаційну кампанію. Це серія відеороликів десятима мовами - коротких монологів іноземців і представників різноманітних національних спільнот в Україні, які діляться своїм досвідом допомоги під час війни та закликають світ підтримати Україну. Вони поширюються в соцмережах Франції, Німеччини, Туреччини, Угорщини, Греції, Австрії, ПАР, ОАЕ, Катару, Ізраїлю, Іспанії, Італії та Великої Британії.

За університетською освітою постає ще одне з найголовніших завдань: навчити людину вільно думати та зберігати свободу власної думки [11]. А виходячи з того, що людською думкою можна легко маніпулювати, то це стає одним із самих головних завдань університету. Прикладом тотальної маніпуляції є сам російський народ, який вже давно існує у стані "овоча". Це приклад того, як завдяки інформаційним технологіям будь-яке суспільство, навіть демократичне суспільство елементарно може перетворитися на тоталітарне. А це стає не просто небезпечкою для окремого індивіда, чи цілого народу. Це стає небезпечкою для всього світу. Саме це ми зараз і бачимо. Тоталітарне панування прагне необмеженого правління підлеглими. Тотального контролю в усіх сферах людського існування. Таке тоталітарне панування бажає повного підкорення політичним цілям згори. Забороняє та знищує вільну думку.

Тобто, завдання освіти (школи, гімназії, університету) у тому, щоб навчити людину критично мислити. При цьому, звісно, не потрібно нехтувати самоосвітою. Кожна особистість повинна розширювати свій горизонт обізнаності у різних напрямках. Така обізнаність дасть можливість мати свою точку зору щодо різних питань. Такою людиною буде складно маніпулювати. Саме така людина буде орієнтована на саморозвиток, саме такий індивід намагатиметься бути незалежним від моделі думок інших. Фрідріх Шиллер писав, що незалежним індивіда від думок інших роблять розум, свобода і мораль. Адже, на думку філософа, розумна людина звільняється від будь-якої залежності, щоб мати можливість діяти морально. І дійсно, людина народжена для того, щоб бути вільною і думати вільно. Тобто, людина може сама себе зробити вільною і сильною. І звісно, що внутрішню свободу, свободу думки можна отримати саме за допомогою комплексної освіти: філософії, культури, мистецтва, моралі. Тобто, це і є ще одним із завдань Університету.

На прикладі росії ми бачимо, що вона не має вільного інформаційного простору. Вона використовує технологію "постправди", глобальні або "хмарні" фейки, які стрімко поширюються. На цьому ґрунті з'являються численні маніпуляції. Сьогодні росія уникає правди, а брехня стає її звичайною соціальною поведінкою. Така поведінка держави грає на емоціях (теорія геополітики емоцій). Це дозволяє політичним акторам маніпулювати свідомістю громадян у потрібному напрямку, нажалі, достатньо довготривалий час. Питання:

чому так відбувається? Тому що дуже низький рівень освіти громадян росії. Коли відсутня культура освіти, тоді логічне мислення підміняється на емоцію. Такі емоції як людський страх, заздрість, образи, невдоволення життям, бажання отримати щось задарма беруть гору над критичним мисленням. Такі емоції виступають інструментом, який керує мисленням великої кількості людей. Власне Університет вчить опиратися емоціям, щоб зберегти свою власну свободу. Оскільки Університет - це розум народу. Тобто зараз, і у майбутньому, після перемоги України у російсько-українській війні, це буде і є одним із найголовніших завдань університетської освіти. І це завдання обов'язково включає в себе виховання в індивіді моральних чеснот. Отже, університетська освіта - це шлях до незалежності та свободи.

На даному етапі в Україні військове положення. Війна триває. Освітня, повинні залишатися сильними та об'єднаними. Оскільки українці мають древні славетні корені, вони повинні зібратися духом, і кожен на своєму місці повинен максимум докласти зусиль для перемоги. Прикладом для всіх українців є ЗСУ, а освітяни повинні стати збройними силами освіти, поєднавши інтелектуальні здібності, силу духу і високі технології. Університет повинен зберегти все, що має, примножити і напрацювати нове.

Висновки. Отже, основні завдання університетської освіти під час російсько - української війни.

Звісно, за університетом залишається відповідальність у наданні вищої освіти.

Університет робить із людини гарного фахівця; дає поштовх розвитку науковим дослідженням і вирощує нових науковців.

Університет творить суспільство вільних і відповідальних людей, котрі свідомо йдуть захищати Україну, або ж займаються волонтерською діяльністю.

Університет під час війни постав осередком "ліберальної освіти" [10]. Він формує особистість, яка буде безперервно прагнути до самореалізації. Оскільки саме "ліберальна освіта вимагає, щоб кожна людина виробила щось на кшталт філософії життя, в якій ми розуміємо себе і як нащадків, і як митців" [10].

Університет формує з пересічної людини людину культурну. Оскільки "Культура - це доконечна потреба всього життя, основоположний вимір людського існування так само, як руки - невідмінний атрибут людини" [5].

Університет залишається осередком, котрий зберігає і передає культуру духу українського народу під час війни на ґрунті всезагальної людської культури.

Університет формує новітню культуру України у військовий час. Університет під час війни є охоронцем української мови, історії України. Більше того, в Україні, та в університетах України твориться новітня, славетна історія України. Ця ку-

льтура випрацьовує механізми протидії та механізми швидкого реагування і супротиву масовій антиінтелектуальній примітивній свідомості російського народу.

Охоронцем освіти в Україні постає саме Університет. Але він повинен не просто зберегти освіту, а зробити її кращою та якіснішою. І це завдання розповсюджується не тільки на освітян, а й на здобувачів освіти.

У цій війні з російською агресією на Університет покладається місія об'єднання університетської спільноти. Університет – це місце, котре згуртовує, єднає, не дозволяє опустити руки. Він постає прикладом єдності для всього українського народу, який стійкий у своєму бажанні бути вільними, незалежними у бажанні жити у демократичному світі. Тому Університет постає одним із центральних осередків, котрий допомагає Збройним Силам України. Отже, Університет є місцем у якому формується новітня політична культура України.

Університет України та його спільнота формують активну громадянську позицію, моральну стійкість; об'єднавши розум, почуття, віру та інтуїцію. Університет вчить формувати креативні способи вирішення проблем. Саме Університет створює в людині цінності, які ґрунтуються на принципах свободи та незалежності.

Список літератури:

1. Андерсон, Б. (2001). Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму. Пер. В. Морозов. 2-е вид., перероб. Київ, Критика, 272.
2. Зубицька М., Бабалик Н., Рибчинська З. та ін. (2002). Ідея університету: антологія. Львів, Літопис, 303.
3. Ізоляція: з яких міжнародних організацій та програм вигнали росію після 24 лютого (2022). Аналітичний портал "Слово і діло", 18.11.2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/18/info-grafika/polityka/izolyacziya-yakyy-mizhnarodnyx->

orhizaczij-ta-prohram-vyhnyaly-rosiyu-pislyu-24-lyutoho

4. Національні спільноти України у війні проти Росії (2023). Офіційний сайт Українського інституту. URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/national-communities-of-ukraine-in-the-war-against-russia/>

5. Ортега-і-Гассет, Х. (2002). Місія Університету. Пер. з іспан. Є. Гулевич. Проект Vision. URL: <https://www.management.com.ua/vision/vis009.html#print>

6. Про вищу освіту: Закон України (2014). *Відомості Верховної Ради України*, с. 37–38, 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

7. Сміт, Е. (1994) Національна ідентичність. Київ, Основи, 224.

8. Сміт, Е. (2009) Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. Наукове видання. Київ, Темпора, 312.

9. Сміт, Е. (2006) Нації та націоналізм у глобальну епоху. Київ, Ніка-Центр. 320.

10. Corey, E. (2020) Oakeshott's Countercultural Education. Law & Liberty. <https://lawliberty.org/classic/the-adventure-of-learning/>

11. Trush, T. (2020) Is the human mind able to maintain its independence in the contemporary world? *Future Human Image*. Volume 14, 81-89. <https://doi.org/10.29202/fhi/14/10>

12. Norton, A. (2005) Readings in the history of education: Mediaeval Universities. Cambridge, Published by Harvard University. 1909. Most recently updated: December 14, 2020. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/15005/pg15005.txt>

13. Oakeshott, M. (1989) The voice of liberal learning. New Haven: Yale University Press. 233.

14. Wulf, M. (2008). *Philosophy and Civilization in the Middle Ages*. Wipf & Stock Publishers. Riverhead Books.